

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (Ir-Raba' Awla)

18 ta' Marzu 2010*

Fil-Kawża C-218/09,

li għandha bħala suġġett talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 234 KE, imressqa mill-hof van beroep te Brussel (il-Belġju), permezz ta' deċiżjoni tal-4 ta' Ġunju 2009, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fil-15 ta' Ġunju 2009, fil-proċedura

SGS Belgium NV,

vs

Belgisch Interventie- en Restitutiebureau,

Firme Derwa NV,

Centraal Beheer Achmea NV,

* Lingwa tal-kawża: l-Olandiż.

u

Firme Derwa NV,

Centraal Beheer Achmea NV,

vs

SGS Belgium NV,

Belgisch Interventie- en Restitutiebureau,

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (Ir-Raba' Awla),

komposta minn J.-C. Bonichot, President tal-Awla, C. Toader (Relatur), K. Schiemann,
P. Kūris u L. Bay Larsen, Imħallfin,

Avukat Ġenerali: V. Trstenjak,
Reġistratur: R. Grass,

wara li rat il-proċedura bil-miktub,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ipprezentati:

- għal SGS Belgium NV, minn M. Storme, avukat,

- għal Firme Derwa NV, minn L. Misson u L. Wysen, avukati,

- għall-Gvern Belgjan, minn J.-C. Halleux, bħala aġent,

- għall-Kummissjoni tal-Komunitajiet Ewropej, minn B. Burggraaf kif ukoll minn Z. Maluskova u E. Tserepa-Lacombe, bħala aġenti,

wara li rat id-deċiżjoni, wara li semgħet lill-Avukat Ġenerali, li l-kawża tinqata' mingħajr konkluzjonijiet,

tagħti l-preżenti

Sentenza

- 1 It-talba għal deċiżjoni preliminari tirrigwarda l-interpretazzjoni tal-Artikolu 5(3) tar-Regolament tal-Kummissjoni (KEE) Nru 3665/87, tas-27 ta' Novembru 1987, li jstabbilixxi regoli komuni għall-applikazzjoni tas-sistema ta' ħlasijiet lura fuq l-esportazzjoni ta' prodotti agrikoli (ĠU L 351, p. 1), kif emendat bir-Regolament tal-Kummissjoni (KE) Nru 1384/95, tad-19 ta' Ġunju 1995 (ĠU L 134, p. 14, iktar 'il quddiem ir-“Regolament Nru 3665/87”).

- 2 Din it-talba giet imressqa fil-kuntest ta' kawzi dwar ħlas lura fuq l-esportazzjoni għal laħam li nstab imħassar meta wasal fid-destinazzjoni bejn, minn naħa, SGS Belgium NV (iktar 'il quddiem “SGS Belgium”), kumpannija speċjalizzata fil-kontroll u s-sorveljanza, u l-Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (L-Uffiċċju Belġjan għall-għajnuna u għal ħlas lura, iktar 'il quddiem il-“BIRB”) u Firme Derwa NV (iktar 'il quddiem “Firme Derwa”), kumpannija esportatriċi, kif ukoll Centraal Beheer Achmea NV (iktar 'il quddiem “Centraal Beheer Achmea”), kumpannija ta' assigurazzjoni, u min-naħa l-oħra, Firme Derwa u Centraal Beheer Achmea u SGS Belgium u l-BIRB.

Il-kuntest ġuridiku

- 3 Ir-Regolament Nru 3665/87 jipprovdi l-possibbiltà għall-operaturi li jesportaw laħam taċ-ċanga u tal-vitella barra mit-territorju tal-Komunità Ewropea li jibbenefikaw minn ħlasijiet lura fuq l-esportazzjoni.

- 4 Skont l-Artikolu 4(1) tar-Regolament Nru 3665/87, “[...] il-ħlas lura huwa suġġett għall-produzzjoni tal-prova li l-prodotti li għalihom giet aċċettata d-dikjarazzjoni ta’ esportazzjoni jkunu, sa mhux iktar tard mit-terminu ta’ sittin ġurnata minn din l-aċċettazzjoni, telqu mit-territorju doganali tal-Komunità fi stat mhux mibdul.” [traduzzjoni mhux uffiċjali]
- 5 L-Artikolu 5 tar-Regolament Nru 3665/87 jipprovdi:

“1. Il-ħlas lura differenzjat jew mhux differenzjat huwa suġġett, minbarra għall-kundizzjoni li l-prodott ikun telaq mit-territorju doganali tal-Komunità, għall-kundizzjoni li l-prodott gie, ħlief jekk ikun tħassar matul it-trasport wara każ ta’ forza maġġuri, importat f’pajjiż terz u, jekk ikun il-każ, f’pajjiż terz speċifiku fit-tnax-il xahar wara d-data ta’ aċċettazzjoni tad-dikjarazzjoni ta’ esportazzjoni:

[...]

Madankollu, jistgħu jiġi stabbiliti termini supplimentari taħt il-kundizzjonijiet stabbiliti fl-Artikolu 47.

[...]

Barra minn hekk, id-dipartimenti kompetenti tal-Istati Membri jistgħu jitolbu provi supplimentari ta’ natura li juru għas-sodisfazzjon tal-awtoritajiet kompetenti li l-prodott kien effettivament tqieghed fuq is-suq tal-pajjiż terz ta’ importazzjoni fi stat mhux mibdul.

[...]

3. Meta l-prodott, wara li jkun telaq mit-territorju doganali tal-Komunità, jithassar matul it-trasport minhabba każ ta' forza maġġuri,

— f'każ ta' hłas lura differenzjat għandu jithallas l-ammont tal-parti tal-hłas lura stabbilit skont id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 20,

— f'każ ta' hłas lura mhux differenzjat, għandu jithallas l-ammont totali tal-hłas lura” [traduzzjoni mhux ufficjali].

6 L-Artikolu 13 tar-Regolament Nru 3665/87 jipprovdi li “ma huwa mogħti l-ebda hłas lura sakemm il-prodotti ma jkunux ta' kwalità tajba, ġusta u li jistgħu jinbigħu fis-suq u, jekk dawn il-prodotti huma intizi għall-ikel mill-bnedmin, meta l-użu tagħhom għal dan il-għan huwa impossibbli jew kunsiderevolment imnaqqas minhabba l-karatteristiċi tagħhom jew l-istat tagħhom.” [traduzzjoni mhux ufficjali]

7 Skont l-Artikolu 17(3) ta' dan ir-regolament, prodott huwa kkunsidrat bhala importat meta jitwettqu l-formalitajiet doganali għar-rilaxx għall-konsum fil-pajjiż terz.

8 L-Artikolu 18 tar-Regolament Nru 3665/87 jistabbilixxi:

“1. Il-prova tat-twettiq tal-formalitajiet doganali tar-rilaxx għall-konsum hija prodotta skont l-għażla tal-esportatur billi jipproduċi wiehed minn dawn id-dokumenti:

(a) dokument doganali jew kopja jew fotokopja tiegħu; [...]

(b) ċertifikat tal-ħatt u tar-rilaxx għall-konsum imħejji minn aġenzija internazzjonali ta' kontroll u ta' superviżjoni approvata minn Stat Membru [...]

2. Jekk esportatur ma jkunx jista' jakkwista d-dokument magħżul skont il-paragrafu 1 (a) jew (b), anki wara li jkun ha l-passi xierqa sabiex jikseb dan id-dokument jew jekk ikun hemm dubju dwar l-awtentiċità tad-dokument prodott, il-prova tat-twettiq tal-formalitajiet doganali għar-rilaxx għall-konsum tista' tiġi kkunsidrata li ġiet prodotta permezz tal-produzzjoni ta' wiehed jew iktar mid-dokumenti li ġejjin:

[...]

(ċ) ċertifikat tal-ħatt imħejji minn aġenzija internazzjonali ta' kontroll u ta' superviżjoni approvata minn Stat Membru li jiċċertifika, barra minn hekk, li

l-prodott telaq miż-zona portwarja jew tal-inqas, sa fejn jaf hu, il-prodott ma reġax tgħabba sabiex jerġa' jiġi esportat;

[...]” [traduzzjoni mhux uffiċjali]

9 L-Artikolu 20 tar-Regolament Nru 3665/87 jipprovdi:

“1. B’deroga għall-Artikolu 16 u mingħajr preġudizzju għall-Artikolu 5, parti mill-ħlas lura hija mħallsa minn meta tiġi prodotta l-prova li l-prodott telaq mit-territorju doganali tal-Komunità.

[...]

2. Il-parti tal-ħlas lura msemmija fil-paragrafu 1 hija daqs l-ammont tal-ħlas lura li l-esportatur jirċievi fil-każ fejn il-prodott tiegħu jasal f’destinazzjoni li għaliha hija stabbilita r-rata ta’ ħlas lura l-iktar baxxa, peress li fin-nuqqas ta’ ffixsar ta’ rata, hija kkunsidrata r-rata l-iktar baxxa.

[...]” [traduzzjoni mhux uffiċjali]

Il-kawża prinċipali u d-domanda preliminari

- 10 Matul is-sena 1996, Firme Derwa esportat tagħbija ta' laħam taċ-ċanga u tal-vitella lejn il-Libanu. Fl-24 ta' Ġunju 1996, id-dikjarazzjoni ta' esportazzjoni korrispondenti ġiet aċċettata mill-awtoritajiet doganali. Fid-19 ta' Lulju 1996, BIRB ħallas bil-quddiem lil Firme Derwa ħlas lura fuq l-esportazzjoni għall-ammont ta' BEF 1 301 696 (jiġifieri EUR 32 268,20).
- 11 Fid-9 ta' Lulju 1996, din it-tagħbija ta' laħam waslet f'Bejrut, fejn, skont il-liġi doganali, id-dipartiment veterinarju ppreleva kampjuni għall-finijiet ta' kontrolli. Huma skoprew li kien fih batterju. Għalhekk, l-imsemmija tagħbija kollha kemm hi ġiet iddikjarata mhux adegwata għall-konsum mill-bnedmin, irrifjutata mid-destinatarju tagħha u sussegwentement inqerdet.
- 12 Sabiex id-dritt tagħha għal ħlas lura miksub isir definittiv, Firme Derwa kellha tippovdi, fit-tnax-il xahar wara li tiġi aċċettata d-dikjarazzjoni ta' esportazzjoni, il-prova tal-importazzjoni fi stat mhux mibdul ta' din l-istess tagħbija fil-Libanu. Fit-3 ta' Ġunju 1997, Firme Derwa talbet lil BIRB terminu supplimentari sabiex tipproduċi d-dokumenti ta' prova.
- 13 Peress li Firme Derwa ma kellhiex id-dokument meħtieġ, Centraal Beheer Achmea, bħala assiguratriċi tal-merkanzija fil-kawża prinċipali, talbet, fl-14 ta' April 1997, lil SGS Belgium li tikkuntattja lill-korrispondenti tagħha f'Bejrut sabiex jiġi stabbilit ċertifikat skont l-Artikolu 18(1)(b) tar-Regolament Nru 3665/87. Fis-17 ta' Ġunju 1997, SGS Libanu rrispondiet b'faks lil SGS Belgium li din il-merkanzija ma kinitx inghatat ċertifikat ta' rilaxx għall-konsum.
- 14 Għaldaqstant, fid-19 ta' Lulju 1997, SGS Belgium madankollu kkonfermat li l-imsemmija merkanzija kienet ġiet irrilaxxata mid-dwana Libaniża sabiex tiġi kkonsumata.

- 15 Fit-8 ta' Ottubru 1997, il-BIRB, għaldaqstant, irrilaxxa l-garanzija mogħtija minn Firme Derwa. Madankollu, peress li din tal-aħħar kienet ipproduċiet tardivament il-prova tal-importazzjoni ta' din l-istess merkanzija għall-finijiet tar-rilaxx tagħha għall-konsum fil-Libanu, hija kellha tirrimborsa parti mill-hlas lura miksub.
- 16 Wara investigazzjoni li saret matul l-1998 u l-1999, l-Ispettorat Ekonomiku tal-Ministeru tal-Affarijiet Ekonomiċi Belgjan skopra, fil-bini ta' SGS Belgium, il-faks, mibgħut minn SGS Libanu fis-17 ta' Gunju 1997, li jikkontradixxi l-konferma tar-rilaxx għall-konsum tal-laħam esportat.
- 17 Fil-21 ta' April 1999, il-BIRB baġhat ir-rizultat ta' din l-investigazzjoni lil SGS Belgium.
- 18 Fl-1 ta' Frar 2001, il-BIRB informa lil SGS Belgium li, f'dawn iċ-ċirkustanzi, skont l-Artikolu 13 tar-Regolament Nru 3665/87, id-dritt għal hlas lura kien skada, li l-ammont imħallas bi żball kellu jiżded bi 15% minħabba l-hlas antiċipat tal-hlas lura, li kienet tapplika multa ta' 200% minħabba li ġew mibgħuta intenzjonalment data żbaljati u li l-interessi bdew jiddekorru fit-8 ta' Ottubru 1997, id-data tar-rilaxx tal-garanzija bankarja. Għalhekk, l-ammont mitlub mill-BIRB kien jitla' għal BEF 3829628 (jiġifieri EUR 94934).
- 19 Fil-11 ta' April 2001, il-BIRB ressaq azzjoni kontra SGS Belgium sabiex jikseb il-hlas tal-ammont ta' BEF 3829628 (EUR 94934), li miegħu għandhom jiżdedu l-interessi moratorji u l-interessi ġudizzjarji.
- 20 Fil-21 ta' Settembru 2001, SGS Belgium ikkjamat fil-kawża u bħala garanti lil Firme Derwa kif ukoll lil Centraal Beheer Achmea.

- 21 Fit-8 ta' Awwissu 2002, Firme Derwa u Centraal Beheer Achmea ressqu azzjoni kontra l-BIRB.
- 22 Fil-11 ta' April 2003, ir-rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (Qorti tal-Ewwel Istanza ta' Antwerpen) iddeċidiet li kien inkontestabbilment stabbilit li l-formalitajiet doganali ta' rilaxx għall-konsum tal-laħam inkwistjoni fil-kawża prinċipali ma kinux ġew sodisfatti u li, għaldaqstant, lanqas il-kundizzjonijiet li kien sugġett għalihom il-ħlas lura differenzjat ma kienu ġew issodisfatti. Għalhekk, ir-rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen ikkundannat lil SGS Belgium thallas lill-BIRB is-somma ta' BEF 3829628, bl-interessi moratorji u l-interessi ġudizzjarji.
- 23 Bl-istess sentenza, Firme Derwa u Centraal Beheer Achmea ġew ikkundannati *in solidum* sabiex jikkompensaw kompletament lil SGS Belgium. L-azzjonijiet ta' Firme Derwa u ta' Centraal Beheer Achmea min-naħa tagħhom ġew iddikjarati infondati.
- 24 Fl-istanza tal-appell, il-hof van beroep te Antwerpen (Qorti tal-Appell ta' Antwerpen) iddeċidiet, b'sentenza tal-21 ta' Diċembru 2004, li SGS Belgium ma setgħet tiġi akkużata bl-ebda aġir żbaljat, peress li d-dikjarazzjoni tad-19 ta' Lulju 1997, magħmula taħt l-Artikolu 18(1)(b) tar-Regolament Nru 3665/87, kien fiha fil-fatt żball sostantiv u li din id-dikjarazzjoni setgħet isservi bħala ċertifikat tal-ħatt, fis-sens tal-Artikolu 18(2)(c) tar-Regolament Nru 3665/87, li jagħti dritt ta' ħlas lura fuq l-esportazzjoni lil Firme Derwa.
- 25 Skont il-hof van beroep te Antwerpen, minn dan kien isegwi li l-ħlas lura fuq l-esportazzjoni ma kienx thallas lil Firme Derwa b'mod irregolari u li, b'hekk, SGS Belgium ma kienet wettqet jew ipparteċipat fit-twettiq tal-ebda irregolarità li wasslet għal danni għall-baġit ġenerali tal-Komunitajiet Ewropej jew għall-baġits amministrati minnha.

- 26 Il-BIRB appella minn din is-sentenza quddiem il-qorti tal-kassazzjoni.
- 27 Fis-16 ta' Marzu 2007, il-Hof van Cassatie (Qorti tal-Kassazzjoni) iddeċidiet li ċertifikat tal-hatt, fis-sens tal-Artikolu 18(2)(ċ) tar-Regolament Nru 3665/87 jikkostitwixxi manifestament prova konfutabbli tal-fatt li l-merkanzija kienet vera waslet fis-suq tal-pajjiż ta' destinazzjoni u kienet għet ikkummerċjalizzata hemmhekk. Il-Hof van Cassatie ddeċidiet li l-hof van beroep te Antwerpen kienet iddeċidiet bi żball li, peress li ċ-ċertifikat ta' hatt kien disponibbli, il-kundizzjonijiet ta' hlas lura differenzjat kellhom jiġu kkunsidrati ssodisfatti, daqs li kieku dan iċ-ċertifikat kien jikkostitwixxi prova inkonfutabbli. Għalhekk, il-Hof van Cassatie annulla s-sentenza tal-hof van beroep te Antwerpen tal-21 ta' Diċembru 2004 u rrinwija l-kawża quddiem il-hof van beroep te Brussel (Qorti tal-Appell ta' Brussell).
- 28 Quddiem din il-qorti l-oħra tal-appell, SGS Belgium sostniet li, fil-mument tal-operazzjonijiet ta' esportazzjoni, il-merkanzija inkwistjoni fil-kawża prinċipali kienet ta' kwalità kummerċjali tajba u kienet ukoll tajba għall-konsum mill-bnedmin, u li, għalhekk, din il-merkanzija kellha tiġi kkunsidrata li tħassret matul it-trasport minhabba każ ta' forza maġġuri, skont l-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 3665/87.
- 29 Il-BIRB ikkritika din il-bidla ta' pożizzjoni ta' SGS Belgium li sostniet, sa mill-bidu tal-proċeduri, li l-imsemmija merkanzija kienet għet importata fil-Libanu u rilaxxata għall-konsum. Fi kwalunkwe każ, il-BIRB sostna li l-verb "jithassar" użat f'din id-dispożizzjoni, ma jistax ifisser "jiddeterjora". Sabiex l-esportatur ikun jista' jibbenefika mid-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 3665/87, hemm bżonn li l-merkanzija stess tkun tħassret, jiġifieri li l-esportatur ikun tilef il-pussess tagħha, li jimplika li l-merkanzija ma setgħetx tilhaq id-destinazzjoni tagħha.
- 30 Il-hof van beroep te Brussel tammetti li l-bidla tal-pożizzjoni ta' SGS Belgium tikxef kontradizzjoni. Madankollu, dan il-fatt ma jostakolax, skont din il-qorti, il-possibbiltà għal dan l-esportatur li jinvoka każ ta' forza maġġuri.

- 31 L-imsemmija qorti tikkunsidra, fid-dawl ta' rapport tal-grupp ta' assigurazzjoni Lloyds prodott minn Centraal Beheer Achmea, li l-laħam inkwistjoni fil-kawża prinċipali ġie ttrasportat f'kontenitur li jkessaħ f'ippakkjar adegwat, u li l-użu ta' tali kontenitur kien intiż preċiżament sabiex jevita li l-laħam imur. It-temperatura ta' din il-merkanzija inżammet ukoll kif suppost għal 0 C matul it-trasport. Fl-aħħar, mill-imsemmi rapport jirriżulta wkoll li l-imsemmija merkanzija kienet ta' kwalità kummerċjali tajba u tajba għall-konsum mill-bnedmin fil-mument tal-esportazzjoni u li, min-naħa l-oħra kienet diġà thassret fil-mument li waslet f'Bejrut.
- 32 Huwa f'dawn iċ-ċirkustanzi li l-hof van beroep te Brussel iddeċidiet li tissospendi l-proċeduri quddiemha u tagħmel lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domanda preliminari li ġejja:

"1) Il-frazi '*force majeure*', li tinsab fl-Artikolu 5(3) tar-Regolament [...], għandha tiġi interpretata fis-sens li d-dannu lil-laħam taċ-ċanga matul it-trasportazzjoni tiegħu fl-ippakkjar korrett u f'container imkessaħ, li jżomm it-temperatura meħtieġa b'mod kostanti, jikkostitwixxi, bħala regola, *force majeure*?"

Fuq id-domanda preliminari

Osservazzjonijiet ippreżentati lill-Qorti tal-Ġustizzja

- 33 SGS Belgium u Firme Derwa huma tal-opinjoni li r-risposta għad-domanda magħmula għandha tkun fl-affermattiv. Fil-fatt, minkejja li l-verżjoni bl-Olandiż tal-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 3665/87 użat il-kelma "verloren", il-kunċett ta' "telf" imsemmi f'din id-dispożizzjoni jkopri wkoll id-"deterjorament", kif jirriżulta minn

verżjonijiet lingwistiċi oħrajn tal-imsemmija dispożizzjoni. Fil-fatt, il-verżjonijiet bl-Ingliż u bil-Franċiż isemmu rispettivament it-termini “perished” u “péri”, u mhux “lost” jew “perdues”. Barra minn hekk, l-Artikolu 114 tal-Appendiċi I tal-Konvenzjoni dwar sistema komuni ta’ tranżitu konkluda fl-20 ta’ Mejju 1987 bejn ir-Repubblika tal-Awstrija, ir-Repubblika tal-Finlandja, ir-Repubblika tal-Islanda, ir-Renju tan-Norveġja, ir-Renju tal-Isvezja, il-Konfederazzjoni Elvetika u l-Komunità Ekonomika Ewropea (ĠU L 226, p. 2) kif emendata bid-Deċiżjoni Nru 1/2000 tal-Kumitat Kongunt KE-EFTA “Tranżitu Komuni”, tal-20 ta’ Diċembru 2000 (ĠU 2001, L 9, p. 1), jispjega f’dan ir-rigward li “merkanzija hija irrimedjabbilment mitlufa meta ma tkunx tista’ tintuża”.

34 SGS Belgium issostni li kienu ttieħdu prekawzjonijiet li jmorru lil hinn mill-eżiġenzi regolamentari għat-trasport tal-merkanzija inkwistjoni fil-kawża prinċipali, b’mod partikolari f’dak li jikkonċerna r-refriġerazzjoni tal-laħam f’temperatura kostanti. Għalhekk, il-preżenza ta’ batterju hija avveniment imprevedibbli u, f’dan ir-rigward, il-fatt li huwa possibbli li jsir kuntratt ta’ polza ta’ assigurazzjoni li tkopri dan it-tip ta’ dannu ma jstax jikkontesta din id-dikjarazzjoni.

35 Il-Gvern Belġjan u l-Kummissjoni tal-Komunitajiet Ewropej jipproponu li r-risposta għad-domanda magħmula tkun li tali ħsara tal-merkanzija ma hijiex, bhala regola, każ ta’ forza magġuri, fis-sens tal-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 3665/87. Huwa biss fil-każ fejn il-kawża u ċ-ċirkustanzi tad-deterjorament ikunu magħrufa u jkun jidher li din il-ħsara tikkostitwixxi fatt anormali u imprevedibbli, li l-esportatur jkun estranju għalih, u li madankollu rriżultaw il-konsegwenzi tiegħu, minkejja l-prekawzjonijiet kollha possibbli li jkun ha, li jkun hemm każ ta’ forza magġuri.

36 Il-Kummissjoni żżid li r-riskju li jkun hemm infezzjoni batterika huwa, f’ċertu mod, inerenti għar-riskju kummerċjali inkors fil-kuntest tal-esportazzjoni ta’ ikel li jithassar. Għalhekk, bhala regola, infezzjoni batterika ma tistax tiġi kkunsidrata li toħloq, għall-esportatur, avveniment anormali u imprevedibbli. Hija biss l-eżistenza ta’ ċirkustanzi supplimentari u eċċezzjonali li tippermetti li tintlaħaq konkluzjoni differenti. Issa, f’dan ir-rigward, din l-istituzzjoni għandha disponibbli ftit informazzjoni fattwali

sabiex tkun tista' tiddeċiedi f'din il-kawża. B'mod partikolari, hija tikkonstata, l-ewwel nett, in-nuqqas ta' indikazzjonijiet f'dak li jikkonċerna n-natura adegwata u l-istat ġenerali tal-kontenitur użat għat-trasport. Il-Kummissjoni tirreleva wkoll li kienu għaddew sittax-il ġurnata bejn id-data tal-aċċettazzjoni tad-dikjarazzjoni tal-esportazzjoni u meta ġie misjub il-batterju, mingħajr ma huwa magħruf x'għara fil-verità matul dan il-perijodu. Fl-aħħar, skont l-imsemmija istituzzjoni, l-eżistenza jew le ta' assigurazzjoni jew ta' klawżola kuntrattwali dwar ir-riskju ta' deterjorament tal-laħam tista' tkun utli għall-finijiet tal-analiżi.

- 37 Fir-rigward tal-miżuri meħuda mill-esportatur fil-kawża prinċipali, il-Gvern Belġjan jirriveva li mir-rapport imħejji f'Bejrut mill-grupp ta' assigurazzjoni Lloyds jirriżulta li l-infezzjoni batterika li kienet ġiet ikkonstatata setgħet kienet ikkawżata minn interruzzjoni tal-katina ta' kešha waqt li l-laħam kien maħżun. Fl-aħħar nett, peress li l-kawża reali tad-deterjorament tal-merkanzija fil-kawża prinċipali ma kinitx fil-verità ġiet stabbilita, jista' jiġi konkluż li l-esportatur kien ha l-miżuri ta' prekawzjoni kollha possibbli sabiex jevita dan id-deterjorament. Skont dan il-gvern, huwa possibbli li kien hemm interruzzjoni fit-tkeših tal-laħam taċ-ċanga u tal-vitella inkwistjoni fil-kawża prinċipali, waqt it-trasport jew wara li tħatt fil-port ta' Bejrut. Avveniment bħal dan huwa ċirkustanza normali u prevedibbli li tista' tiġi assigurata, li l-esportatur jista' jipprova jipprevjeni u li għalhekk ma tikkostitwixxix każ ta' forza magġuri.

Ir-risposta tal-Qorti tal-Ġustizzja

- 38 Skont ġurisprudenza stabbilita, is-sistema ta' ħlasijiet lura differenzjati fuq l-esportazzjoni għandha l-iskop li tiftaħ jew li żżomm miftuħa għall-esportazzjoni Komunitarja s-swieq tal-pajjiżi terzi kkonċernati, fejn id-differenzjazzjoni tal-ħlas lura hija riżultat tal-volontà li jittieħdu inkunsiderazzjoni l-karatteristiċi ta' kull suq ta' importazzjoni fejn il-Komunità trid tkun preżenti (sentenza tad-9 ta' Awwissu 1994, Boterlux, C-347/93, Ġabra p. I-3933, punt 18 u l-ġurisprudenza ċċitata).

- 39 Minn din il-ġurisprudenza jirriżulta li r-raison d'être tas-sistema ta' differenzjazzjoni ma tiġix osservata jekk sempliċi ħatt fil-pajjiż terz V ta' esportazzjoni tal-merkanzija esportata fi stat tajjeb huwa biżżejjed sabiex jagħti dritt għall-ħlas lura (ara, f'dan is-sens, is-sentenza Boterlux, iċċitata iktar 'il fuq, punt 19).
- 40 Din hija r-raġuni għalfejn l-ewwel subparagrafu tal-Artikolu 5(1) tar-Regolament Nru 3665/87 jipprovdi li l-ħlas lura huwa sugġett, minbarra għall-kundizzjoni li l-prodott ikun telaq mit-territorju doganali tal-Unjoni Ewropea, għall-kundizzjoni li l-prodott ikun ġie importat fil-pajjiż terz ta' esportazzjoni. F'dan ir-rigward, l-Artikolu 17(3) ta' dan ir-regolament jippreċiża li l-prodott huwa kkunsidrat importat meta jkun sodisfatti l-formalitajiet doganali ta' rilaxx għall-konsum fil-pajjiż terz.
- 41 Barra minn hekk, skont l-Artikolu 13 tar-Regolament Nru 3665/87, l-ebda ħlas lura ma għandu jingħata meta l-prodotti ma jkunux ta' kwalità tajba, ġusta u li jistgħu jinbigħu fis-suq, u, jekk dawn il-prodotti huma intizi għall-ikel mill-bnedmin, meta l-użu tagħhom għal dan il-għan ikun eskluż jew kunsiderevolment imnaqqas minħabba l-karatteristiċi jew l-istat tagħhom.
- 42 B'hekk, fir-rigward ta' ħlas lura differenzjat, l-Artikolu 20(1) u (2) tar-Regolament Nru 3665/87 jipprovdi l-ħlas lura bażiku, ikkalkolat skont ir-rata l-iktar baxxa tal-ħlas lura applikabbli fil-ġurnata tal-esportazzjoni, peress li l-esportatur ikun iproduċa l-prova li l-prodott kien telaq mit-territorju doganali tal-Komunità. Il-ħlas tal-parti differenzjata tal-ħlas lura huwa, fir-rigward tiegħu, sugġett għall-kundizzjonijiet supplimentari ddefiniti fl-Artikoli 17 u 18 ta' dan ir-regolament. L-esportatur għandu fil-fatt jagħti prova, fit-tmax-il xahar wara d-data tal-aċċettazzjoni tad-dikjarazzjoni, li l-prodott kien ġie importat fil-pajjiż terz jew f'wiehed mill-pajjiżi terzi li għalih il-ħlas lura huwa previst billi jipproduċi l-provi tat-twettiq tal-formalitajiet doganali ta' rilaxx għall-konsum f'dan il-pajjiż (ara s-sentenza tad-19 ta' Marzu 2009, Dachsberger & Söhne, C-77/08, Ġabra p. I-2097, punt 28).

- 43 Għaldaqstant, b'mod ta' deroga, l-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 3665/87 jipprovdi li madankollu l-ħlas lura huwa żgurat, meta l-prodott, wara li jkun ħalla t-territorju doganali tal-Komunità, tħassar matul it-trasport wara każ ta' forza maġġuri, anki jekk ma setax jiġi rrilaxxat għall-konsum fil-pajjiż terz ta' esportazzjoni.
- 44 Minn ġurisprudenza stabbilita, jirriżulta li l-kunċett ta' forza maġġuri għandu jinftiehem, b'mod ġenerali, fis-sens ta' ċirkustanzi esterni għal dak li jinvoċahom, anormali u imprevedibbli, li l-konsegwenzi tagħhom ma setgħux ikunu evitati minkejja d-diliġenza kollha użata (ara, b'mod partikolari, is-sentenza tal-5 ta' Frar 1987, Denkavit België, 145/85, Ġabra p. 565, punt 11 u tal-5 ta' Ottubru 2006, Il-Kummissjoni vs Il-Belġju, C-377/03, Ġabra p. I-9733, punt 95).
- 45 F'dak li jikkonċerna d-dispożizzjonijiet tar-Regolament Nru 3665/87 dwar il-forza maġġuri, jirriżulta wkoll minn ġurisprudenza stabbilita li, peress li dan il-kunċett ma għandux kontenut identiku fid-diversi setturi ta' applikazzjoni tad-dritt tal-Unjoni, it-tifsira tiegħu għandha tiġi ddeterminata skont il-kuntest legali li jkun intiż iħalli l-effetti legali tiegħu fih (ara, b'mod partikolari, is-sentenzi tas-7 ta' Diċembru 1993, Huygen *et*, C-12/92, Ġabra p. I-6381, punt 30, kif ukoll tad-29 ta' Settembru 1998, First City Trading *et*, C-263/97, Ġabra p. I-5537, punt 41).
- 46 Issa, f'dan ir-rigward għandu jiġi kkonstatat li l-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 3665/87 jikkostitwixxi eċċezzjoni għas-sistema normali ta' ħlasijiet lura fuq l-esportazzjoni u, konsegwentement, li din id-dispożizzjoni għandha tiġi interpretata b'mod restrittiv. Peress li l-eżistenza ta' forza maġġuri hija kundizzjoni *sine qua non* sabiex ikunu jistgħu jiġu pretiżi ħlasijiet lura għall-merkanzija esportata li ma tiġix rilaxxata għall-konsum fil-pajjiż terz ta' esportazzjoni, minn dan isegwi li dan il-kunċett għandu jiġi interpretat b'mod li n-numru ta' każijiet li jistgħu jibbenefikaw minn tali ħlas jibqa' limitat (ara, b'analoġija, is-sentenza tal-20 ta' Novembru 2008, Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading vs Il-Kummissjoni, C-38/07 P, Ġabra p. I-8599, punt 60).

- 47 B'mod ġenerali, għandu jiġi rrilevat li l-preżenza ta' batteri fil-lottijiet ta' laħam taċ-ċanga u tal-vitella ma hijiex rari. Fil-fatt, minkejja l-eżistenza ta' rekwiżiti sanitarji stretti, bħat-trattament preventiv tal-annimali tal-ifrat, ir-refriġerazzjoni tal-laħam u t-traċċabbiltà, kif ukoll it-twettiq ta' miżuri ta' kontroll u ta' sorveljanza mill-awtoritajiet sanitarji, jiġri li lottijiet ta' laħam ikkummerċjalizzati fit-territorju tal-Unjoni jiġu miġbura lura mill-ħwienet minħabba li jinstab batterju.
- 48 Riskju sanitarju bħal dan ta' infezzjoni batterika huwa b'mod partikolari preżenti fil-każ ta' operazzjonijiet ta' esportazzjoni ta' laħam taċ-ċanga u tal-vitella peress li, qabel ma jaslu fid-destinazzjoni tagħhom, il-lottijiet ta' laħam jistgħu jgħaddu minn diversi operazzjonijiet ta' manutenzjoni minħabba t-tagħbija u l-ħatt tagħhom bejn id-diversi modi ta' trasport użati. Barra minn hekk, it-trasport fuq distanzi twal, b'mod partikolari bil-baħar, jista' jimplika varjazzjonijiet sostanzjali tat-temperatura ta' barra u b'hekk il-materjal ta' refriġerazzjoni neċessarju għal tali trasport jiġi espost għal rekwiżiti tekniċi supplimentari.
- 49 Fir-rigward tal-kwistjoni dwar jekk l-operatur aġixxiex b'mod adegwat sabiex jevita kontaminazzjoni, hija l-qorti nazzjonali li għandha tistabbilixxi l-kundizzjonijiet eżatti tat-trasport, tal-ħażna u tal-ħatt tal-merkanzija inkwistjoni fil-kawża prinċipali, u li tivverifika jekk, minkejja l-eżami li għamlu l-awtoritajiet sanitarji tal-Istat Membru ta' esportazzjoni, il-batterju setax ikun preżenti diġà sa minn meta tgħabbiet din il-merkanzija. Għaldaqstant, għandu jiġi rrilevat li, jekk it-trasport tal-laħam f'ippakkjar adegwat u f'kontenitur li jkessaħ li jzomm b'mod kontinwu t-temperatura meħtieġa ma setax iwaqqaf il-preżenza u/jew il-proliferazzjoni tal-batterju, huwa possibbli li, fil-verità, din kienet diġà tinsab fit-tagħbija tal-laħam, fil-mument meta din tal-aħħar telqet mit-territorju tal-Unjoni, jiġifieri qabel ma ġiet ittasportata lejn il-pajjiż terz, f'livell li ma kienx ġie osservat mill-awtoritajiet sanitarji tal-Istat Membru ta' esportazzjoni jew li ma setax ikun osservat.
- 50 Konsegwentement, dan it-telf jista' jkun ikkunsidrat li jaqa' taħt ir-riskju kummerċjali inerenti għal operazzjonijiet bħal dawn, jiġifieri bhala ċirkustanza li ma tista tiġi kkwalifikata la bhala "anormali" fil-kuntest tal-imsemmija operazzjonijiet

kummerċjali u lanqas bħala “improbabbli” għal kummerċjant prudenti u diligenti (ara, f’dan is-sens, is-sentenza tal-11 ta’ Lulju 1968, Schwarzwaldmilch, 4/68, Ġabra p. 549, 563).

- 51 Barra minn hekk, kif ġustament irrelevaw il-Gvern Belġjan u l-Kummissjoni, il-fatt li l-preżenza ta’ infezzjoni batterika li taffettwa t-tagħbijiet esportati tista’ tkun is-sugġett, bħal fil-kawża prinċipali, ta’ polza ta’ assigurazzjoni speċifika juri li tali ċirkustanza ma tistax tiġi kkunsidrata bħala imprevedibbli fil-kuntest tal-operazzjonijiet ta’ esportazzjoni.
- 52 Għalhekk, ir-risposta għad-domanda magħmula għandha tkun li l-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 3665/87 għandu jiġi interpretat fis-sens li d-deterjorament subit minn tagħbija ta’ laħam taċ-ċanga u tal-vitella, fil-kundizzjonijiet deskritti mill-qorti tar-rinviju, ma jikkostitwixxix każ ta’ forza maġġuri fis-sens ta’ din id-dispożizzjoni.

Fuq l-ispejjeż

- 53 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta’ kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija din il-qorti li tiddeċiedi fuq l-ispejjeż. L-ispejjeż sostnuti għas-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-Ġustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistgħux jithallsu lura.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (Ir-Raba’ Awla) taqta’ u tiddeċiedi:

L-Artikolu 5(3) tar-Regolament tal-Kummissjoni (KEE) Nru 3665/87, tas-27 ta’ Novembru 1987, li jstabilixxi regoli komuni għall-applikazzjoni tas-sistema ta’ hlażijiet lura fuq l-esportazzjoni ta’ prodotti agrikoli kif emendat

bir-Regolament tal-Kummissjoni (KE) Nru 1384/95, tad-19 ta' Ġunju 1995, għandu jiġi interpretat fis-sens li d-deterjorament subit minn tagħbija ta' laħam taċ-ċanga u tal-vitella, fil-kundizzjonijiet deskritti mill-qorti tar-rinviju, ma jikkostitwixxix każ ta' forza maġġuri fis-sens ta' din id-dispożizzjoni.

Firem